

Osmanlı Filistininde Bir Sancak
AKKA

Ali İhsan Aydın

RDAF
ORTADOĞU VE AFRIKA
ARAŞTIRMACILARI DERNEĞİ

TAŞ MEKTEP
yayın atölyesi

Osmanlı Filistininde Bir Sancak
AKKA

Yazar
Ali İhsan Aydın

Editör
Zekeriya Kurşun

Sayfa Düzeni
DBY Ajans

Kapak Tasarımı
Emre Güngör

Kapak fotoğrafı:
“Akka Şehri”. (Kaynak: “Acre, Palestine”
The New York Public Library Digital Collections.)

© 2016; bu kitabın tüm yayın hakları
Taş Mektep Yayınları'na aittir.

1. Basım: İstanbul, 2016
ISBN: 978-605-65628-7-7
Sertifika No: 26969

Baskı/Cilt
Step Ajans Matbaacılık
(Sertifika No: 12266)
Göztepe Mah. Bosna Cad. No: 11
Bağcılar/İstanbul - Tel: +90 212 446 88 46

TAŞ MEKTEP
yayın atölyesi

TAŞMEKTEP YAYINLARI
Muhittin Üstündağ Cad. No:11 Kadıköy /İstanbul
Tel: +90 216 428 11 00
e-posta: bilgi@tasmektep.com.tr
www.tasmektep.com.tr

Takdim

Batı'da Akdeniz; Doğu'da Ürdün Nehri ve Ölü Deniz arasında kalan Filistin coğrafyası pek çok araştırmaya konu olmuştur. Özellikle ortaçağlarda başlayan bu araştırmalar yeni ve yakınçağlara yayılarak belki de yeryüzünde üzerinde en çok yazılan bölgelerden bir tanesi olmuştur. Kuşkusuz bunun en temel sebebi, Ahd-i Atik, Ahd-i Cedit ve Kudüs özelinde Kur'an'da zikredilen her üç semavi dinin kutsal mekânlarının bu coğrafyada yer almasıdır. Filistin coğrafyasına bilimsel ilginin arkasında dini sebepler olduğu kadar siyasi sebepler de etkili olmuştur. 19. yüzyıldan itibaren Avrupa ve ABD'de bu amaçla bir çok vakıf veya kuruluş hayata geçirilmiştir. Bu merkezlerin desteklediği çalışmalar daha ziyade Tevrat ve İncil'de geçen yerlerin tespiti üzerinde yoğunlaşırken, tabii olarak dönem hakkında da önemli bilgiler sunmuşlardır. Birinci Dünya Savaşı ve sonuçları da Filistin araştırmalarına karşı yeniden bir ilgi uyandırırken, Arap-Yahudi çatışması ve özellikle İsrail'in kurulması bu ilgiyi zirveye taşımıştır. Hangi gerekçe olursa olsun bu süreç, özellikle Osmanlı dönemi Filistin araştırmalarını da tetiklemiş ve pek çok tezler yazılmış, makale ve kitaplar neşredilmiştir.

Bu gelişme Türkiye'ye de nispeten bilimsel bir hareketlilik kazandırmıştır. Bununla birlikte, dört asır boyunca bölgeyi idare eden Osmanlı Devleti'nin varisi olan Türkiye'de yapılan çalışmalar

maalesef başlangıç için bile yeterli değildir. Özellikle Filistin ile ilgili yüzlerce yıllık arşivlerin Türkiye’de olduğu dikkate alındığında bu durumun izahı güçleşmektedir.

Osmanlı Arşivlerinin kullanıma açılması, çalışma kolaylıklarının sunulması ve söz konusu belgeleri kullanabilecek yeterlilikte araştırmacıların yetişmesi son dönemlerde Türkiye’de de Filistin araştırmalarına katkı sunacak bazı tezlerin üretilmesine imkan vermiştir. Ancak pazar değeri olmaması dolayısıyla üretilen tezlerin çoğu kütüphane raflarında veya dijital ortamlarda kalarak sınırlı sayıda okuyucu ile buluşmuşlardır.

Elinizdeki kitap da bir tez olarak hazırlanmıştır. Ancak OR-DAF diğer yayınlarda olduğu gibi bu çalışmanın da ulaşılmayan yerlerde kalmasına rıza göstermeyerek yayınlamaya karar vermiştir. Osmanlı Devleti’nin Akka Sancağı’nı konu edinen bu çalışma, aslında Filistin araştırmalarına yeni bir boyut da katmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalar model olarak yine daha eski Avrupa çalışmalarını alırken, konu olarak da Filistin üzerindeki farklı söylemleri beslemeyi esas alıyor ya da dolaylı olarak besliyordu.

Ali İhsan Aydın’ın Osmanlı Arşiv belgelerine dayanarak büyük bir titizlik ile hazırladığı bu araştırma Osmanlı taşra tarihinin bir dönemine ışık tutmaktadır. Osmanlı taşra idarelerinin yeniden yapılandırıldığı 1864 yılından Osmanlı idaresinin sonuna kadar Akka Sancağı’nda yaşanan gelişmeleri ve değişimleri herhangi bir yan amaç gütmeyen salt bilimsel merak saiki ile inceleyen Aydın, bu alanda bugüne kadar kullanılmamış pek çok Arşiv belgesini de okuyucu ile buluşturmuştur. Yüzlerce belgeden süzdüğü bilgileri anlaşılır bir üslup ile sunma becerisi gösteren Aydın, gelecekte yapılabilecek çalışmalara da kapı aralamıştır.

Elinizdeki çalışma sadece Osmanlı Devleti’nin taşra idaresine dair bir kesiti ele almamıştır. Bilakis tarih boyunca, jeopolitiği, demografisi ve sosyo-ekonomik yapısı ile ilginç özellikler

gösteren Akka Sancağı'nın adeta yarım asırlık rotgenini çekerek, Filistin Tarihi araştırmalarına önemli bir katkı sağlamıştır.

ORDAF olarak ilgi alanımıza giren ve genç araştırmacıların ürettiği bilimsel çalışmaları her zaman desteklemeye devam edeceğiz. Bilim alemine tanıttığımız bu çalışmanın yeni üretimlere vesile olmasını dilerken, Ali İhsan Aydın'a ve bu kitabın yayın aşamasında katkı veren herkese şükranlarımızı sunarım.

Prof. Dr. Zekeriya Kurşun
ORDAF Başkanı

İçindekiler

Takdim.....	III
Önsöz.....	1
Giriş	5
1. Akka Şehri	5
1.1. Şehrin İsmi	5
1.2. Şehrin Coğrafyası.....	7
2. Osmanlı Öncesi Akka	11
3. Akka'nın Osmanlı İdaresine Girişi	14

Birinci Bölüm

Akka Sancağı'nın İdari Yapısı

1. İdari Taksimat	24
2. Mutasarrıflık	30
3. İdare Meclisi	38
4. Mahkemeler	40
5. Belediye.....	42
6. Diğer Daireler	45
7. Kaza ve Nahiye Yönetimi	47

İkinci Bölüm
Akka Sancağı'nın Demografik ve Sosyal Yapısı

1. Akka Sancağı'nın Demografik Yapısı	54
1.1. Akka Sancağı'nın Nüfusu	54
1.2. Akka Kazası Nüfusu	63
1.3. Hayfa Kazası Nüfusu	66
1.4. Safed Kazası Nüfusu	68
1.5. Taberiye Kazası Nüfusu	71
1.6. Nasıra Kazası Nüfusu	74
2. Akka Sancağı'nın Sosyal Yapısı	76
2.1. Yerleşik Müslüman Ahali	76
2.2. Heterodoks Gruplar	83
2.2.1. Dürziler	83
2.2.2. Bâbiler	85
2.3. Hristiyanlar	90
2.4. Yahudiler	97
2.5. Aşiretler/Kabileler	103
2.6. Muhacirler	109
3. Bir Kalebent Şehri Olarak Akka	115
4. Eğitim, Sağlık ve Su	120
4.1. Eğitim	120
4.2. Sağlık Durumu ve Hastalıklar	121
4.3. Sancağın Su İhtiyacının Karşlanması	124

Üçüncü Bölüm
Akka Sancağı'nın Ekonomik Yapısı

1. Bir Liman Kenti Olarak Akka: Ticaret.....	129
1.1. Akka Sancağı'ndaki Demiryolları.....	134
1.2. Akka Sancağı'ndaki Diğer Ulaşım ve Taşımacılık Faaliyetleri	138
2. Zirâî Üretim Faaliyetleri.....	141
2.1. Emlâk-ı Hümâyun Arazileri.....	144
3. Hayvancılık.....	147
Sonuç.....	149
Kaynakça.....	153
Dizin	163
Ekler	173

Önsöz

Tarih araştırmalarında idari tarih ile birlikte sosyal ve ekonomik tarihin de birlikte incelenmesi meselelerin ele alınışında perspektifi genişletmektedir. İdari meselelerde karşılaşılan sorunlar kimi zaman sosyal veya ekonomik alanların incelenmesi esnasında açıklığa kavuşturuluyorken kimi zaman da tersi bir istikametle konunun diğer yönlerinin anlaşılması için farklı yönlerinin incelenmeye ihtiyaı bulunmaktadır. Bu yüzden alışmamızda Akka Sancağı'nı idari sosyal ve ekonomik yönlerden inceledik. Özellikle Türkçe literatürde Filistin bölgesi ve Akka Sancağı üzerine yapılan çalışmaların oldukça yetersiz olması bizi bu alana yöneltti. Elinizdeki alışma 2013'te Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı'nda *Akkâ Sancağının İdari Ve Sosyo-Ekonomik Yapısı 1864-1918* adıyla başarıyla savunulmuş olan yüksek lisans tezinin genişletilmiş halidir.

Bu çalışmanın temel hedefi; bölgeyle ilgili yapılan çalışmaların eksikliğini gözeterek, Akka Sancağı'nın ve bu sancağa bağlı olan Hayfa, Nasıra, Safed ve Taberiye kazalarının geçirmiş olduğu idari değişimleri, çok çeşitli olan sosyal yapısının dinamiklerini ve bölgenin ekonomik faaliyetlerini incelemek ve anlamaya çalışmaktır. Seçtiğimiz tarih aralığı ise 1864 senesinde uygulanmaya başlanan Vilayet Nizamnamesi ile başlayarak I. Dünya Savaşı sonucunda bölgenin Osmanlı hakimiyetinden çıkmasına kadardır.

Osmanlı Filistininde Bir Sancak

AKKA

Ali İhsan Aydın

Batı'da Akdeniz; Doğu'da Ürdün Nehri ve Ölü Deniz arasında kalan Filistin coğrafyası pek çok araştırmaya konu olmuştur. Özellikle ortaçağlarda başlayan bu araştırmalar yeni ve yakınçağlara yayılarak belki de burayı, yeryüzünde üzerinde en çok yazılan bölgelerden biri haline getirmiştir.

Limanı sayesinde bu coğrafyanın uzun zaman boyunca dışarıya açılan kapısı Akka şehriydi. Osmanlı Devleti'nin son yarım yüzyılında Akka şehri Hayfa, Nasıra, Safed ve Taberiye kazalarının bağlı olduğu bir sancak idare merkezi olarak varlığını devam ettirdi. Elinizdeki bu çalışmada Akka Sancağı'nın ve ona bağlı olan kazaların idari değişimleri, çok çeşitli olan sosyal yapısının dinamikleri ve ekonomik faaliyetleri incelenmiştir.

ORDAF
ORTADOĞU VE AFRIKA
ARAŞTIRMACILARI DERNEĞİ

TAS MEKTEP
yayın atölyesi

